

แบบรายงานการประชุม/ฝกอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน

หน่วยงาน ศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

๑. ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อ-สกุล นางสาวรัชชก ทองขาวขำ

ตำแหน่ง บรรณารักษ์

กลุ่มบุคลากร

สายวิชาการ

สายสนับสนุนวิชาการ

๒. หลักฐานหรือเรื่องที่เข้าร่วมอบรม

From Metadata to Linked Data: Guidelines for Collections Connection Without Boundaries (จากเมทาตาตาสู่ลิงค์ดาตา แนวทางเชื่อมโยงคอลเล็กชันแบบไร้พรมแดน)

๓. วิทยากรในการบรรยาย

Mr.Jeff Mixer, Senior Product Manager, Metadata and Digital Services จาก OCLC
รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ ศรีบริสุทธิ์สกุล ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๔. สถาบันหรือหน่วยงานที่จัดอบรม

สำนักงานวิทยทรัพยากร ร่วมกับ OCLC

๕. ระยะเวลาที่เข้าร่วมอบรม

วันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๘.๓๐-๑๒.๓๐ น.

๖. งบประมาณที่ใช้ในการเข้าร่วมอบรม

-

๗. วัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมอบรม

๗.๑ ทำความเข้าใจการเชื่อมโยงข้อมูลในและนอกฐานข้อมูล

๗.๒ รับฟังความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการจัดเก็บ คั่นคืน และเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศ

๘. สรุปเนื้อหาสาระของการเข้าร่วมอบรม

๘.๑ OCLC Meridian โดย Mr.Jeff Mixer, Senior Product Manager, Metadata and Digital Services จาก OCLC

เนื่องจากห้องสมุดต่างๆ ยังคงต้องพัฒนาวิธีการใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างและแบ่งปันความรู้ เพื่อรับมือกับข้อมูลที่มีปริมาณและความหลากหลายมากขึ้น ความเชี่ยวชาญด้านเมตาตาต้าและเมตาตาต้าจึงมีความสำคัญมากกว่าที่เคย การพัฒนาข้อมูลห้องสมุดให้กลายเป็นข้อมูลที่เชื่อมโยงกันทำให้คอล

เล็กชิ้นของห้องสมุดเป็นอิสระและเชื่อมโยงเข้ากับกระแสความรู้ที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวันของเรา ไม่ว่าจะเป็นบนเว็บ ผ่านอุปกรณ์อัจฉริยะ หรือใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

มาตรฐาน MARC เริ่มใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลกตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 และยังคงใช้เป็นมาตรฐานด้านระเบียบบรรณานุกรมอย่างยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน (Gonzales, 2014) ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นการใช้ MARC เป็นมาตรฐานอ้างอิงเริ่มประสบปัญหาเมื่อบริบทในการผลิต จัดเก็บ และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศได้เปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีและกาลเวลา ตัวอย่างของข้อจำกัดของมาตรฐาน MARC ได้แก่ 1) การขาดมาตรฐานอ้างอิงเดียวกัน 2) ไม่ยืดหยุ่นต่อการใช้งาน และ 3) ไม่เอื้อต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นเว็บ

การขาดมาตรฐานอ้างอิงเดียวกันของโครงสร้าง MARC เป็นผลมาจากผู้ใช้ในแต่ละประเทศ ที่ปรับประยุกต์โครงสร้างของ MARC ให้เอื้อต่อการทำงานด้านระเบียบบรรณานุกรมในประเทศของตน ทำให้ปัจจุบันมีเวอร์ชันที่แตกต่างกันของ MARC อยู่เป็นจำนวนมากทั่วโลก (Andresen, 2004) ในประเทศไทยใช้ MARC21 เมื่อต้องอ้างอิงมาตรฐาน MARC ในการทำงานระหว่างระบบเช่นเดียวกับสถาบันสารสนเทศในประเทศอื่น แต่ในทางปฏิบัติโครงสร้างของระเบียบ MARC อาจแตกต่างกันไปตามการใช้งานในแต่ละประเทศ เช่น MARC21, UKMARC, UNIMARC หรือ KMARC (Korean MARC) เป็นต้น ทำให้โครงสร้างระเบียบซึ่งควรจะมีมาตรฐานเดียวกันเกิดความแตกต่างกันไปในรายละเอียด

นอกจากปัญหาของมาตรฐานอ้างอิงที่เป็นหนึ่งเดียวแล้ว MARC ยังมีโครงสร้างข้อมูลที่ขาดความยืดหยุ่นในการใช้งาน เนื่องจากในตอนเริ่มต้นนั้น MARC ถูกพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายรายการทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ทำให้เมื่อบริบทของทรัพยากรสารสนเทศเปลี่ยนไป ทำให้โครงสร้าง MARC ไม่เอื้อต่อการอธิบายรายการทรัพยากรสารสนเทศที่อยู่ในรูปของสื่อดิจิทัล โสตทัศนวัสดุ ตลอดจนแหล่งทรัพยากรที่เป็นมัลติมีเดีย แม้ว่าจะมีการสร้างข้อกำหนดของโครงสร้างเพื่อให้ MARC สามารถใช้ในการอธิบายรายการของทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นดิจิทัลได้ แต่ด้วยโครงสร้างแบบดั้งเดิมที่ถูกกำหนดมาตั้งแต่ต้น ทำให้ MARC ขาดความยืดหยุ่นในการใช้งาน และยังส่งผลกระทบต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างฐานข้อมูลห้องสมุดกับระบบฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (union catalog system) โดยทั่วไปด้วย

Metadata คือ ข้อมูลที่มีไว้เพื่ออธิบายคุณสมบัติหรือเนื้อหาของชุดข้อมูลหรือวัตถุอื่นๆ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถรับทราบ เข้าใจ และนำชุดข้อมูลหรือวัตถุเหล่านั้นไปใช้งานต่อได้โดยง่าย ตัวอย่างของ Metadata ในระบบคอมพิวเตอร์ คือ Metadata ของไฟล์ประเภทต่างๆ เช่น Metadata ของไฟล์ภาพถ่าย ซึ่งระบุข้อมูลขนาดของภาพ ความละเอียด ความลึกของสี วันที่ถ่ายและอื่นๆ หรือ Metadata ของเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ระบุหน้าที่หรือข้อมูลของเว็บไซต์แต่ละแห่ง ซึ่งจำเป็นต่อการสืบค้นข้อมูลโดย Search Engine

Linked Data เป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชนที่ตกลงกันถึงความหมายของข้อมูลของตนและแบ่งปันข้อมูลในพื้นที่ข้อมูลที่มีเครือข่ายขนาดใหญ่ วิสัยทัศน์นี้กำลังเป็นรูปเป็นร่างขึ้นในหลายภาคส่วน รวมถึงอีคอมเมิร์ซ การแพทย์ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และบริการภาครัฐ OCLC Research เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงนี้ในชุมชนห้องสมุด

ข้อมูลเชื่อมโยง (Linked Data) มีประโยชน์ต่อห้องสมุดอย่างไร

การเปลี่ยนผ่านสู่การใช้ข้อมูลเชื่อมโยง (Linked Data) นับเป็นก้าวสำคัญของการห้องสมุด ที่จะช่วยยกระดับการให้บริการและเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการความรู้ในหลากหลายมิติ ดังนี้

1. สร้างบริบทของข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น: ด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน ทำให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้ใช้เข้าใจบริบทของข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. ค้นพบทรัพยากรได้ง่ายดาย: การเชื่อมโยงข้อมูลทำให้การค้นหาทรัพยากรต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น ผู้ใช้สามารถค้นพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างง่ายดาย ไม่ว่าจะป็นหนังสือ บทความ หรือฐานข้อมูลต่างๆ
3. ปรับปรุงกระบวนการทำงาน: การใช้ข้อมูลเชื่อมโยงช่วยให้สามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานภายในห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการแคตตาล็อก การให้บริการอ้างอิง และการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้งาน
4. เชื่อมโยงกับระบบและบริการอื่นๆ: ข้อมูลเชื่อมโยงทำให้ห้องสมุดสามารถเชื่อมต่อกับระบบและบริการอื่นๆ ได้อย่างง่ายดาย เช่น ระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย หรือแพลตฟอร์มโอเพนซอร์ส ทำให้ข้อมูลของห้องสมุดสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น
5. ขยายขอบเขตความรู้: การเชื่อมโยงทรัพยากรในห้องสมุดเข้ากับฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ทำให้ห้องสมุดสามารถขยายขอบเขตความรู้และเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรที่มีอยู่
6. ส่งเสริมการค้นพบความรู้ใหม่ๆ: การเชื่อมโยงข้อมูลที่หลากหลายทำให้เกิดการค้นพบความรู้ใหม่ๆ ที่ไม่คาดคิด ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาใหม่ๆ หรือสร้างนวัตกรรมได้
7. ยกระดับบทบาทของบรรณารักษ์: บรรณารักษ์จะกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ที่สามารถช่วยให้ผู้ใช้ค้นพบและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. มีส่วนร่วมในระบบนิเวศข้อมูลระดับโลก: การใช้ข้อมูลเชื่อมโยงทำให้ข้อมูลของห้องสมุดสามารถเข้ากันได้กับมาตรฐานสากล ทำให้สามารถนำไปใช้ร่วมกับข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ทั่วโลก

Linked Data เป็นการปฏิรูปครั้งสำคัญของวงการห้องสมุด ที่จะช่วยให้ห้องสมุดสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้หลักการทำงานของข้อมูลเชื่อมโยงเปลี่ยนแปลงแคตตาล็อกของห้องสมุดจากรายการระเบียบข้อมูลแบบคงที่ ให้กลายเป็นเครือข่ายข้อมูลแบบไดนามิกที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งไม่เพียงแต่จะปรับปรุงประสบการณ์ของผู้ใช้เท่านั้น แต่ยังช่วยให้ห้องสมุดมีบทบาทที่สำคัญยิ่งขึ้นในระบบนิเวศข้อมูลโดยรวม

๘.๒ “ต้นแบบเอนทิตีเพื่อตรวจสอบการเชื่อมโยงข้อมูลในคอลเล็กชัน ดิจิทัล” โดย
รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ ศรีบริสุทธิ์สกุล ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. OCLC Meridian เป็น product หนึ่งที่ช่วยในการ #บริหารเอนทิตี ที่ปรากฏในระเบียบรายการห้องสมุด และยังเป็นรูปแบบที่ชัดเจนของการ implement ข้อมูลเชื่อมโยง
2. ตัวอย่างเอนทิตีที่ปรากฏในระเบียบรายการ เช่น บุคคล องค์กร สถานที่ เหตุการณ์ เนื้อหา (สารสนเทศ) ฯลฯ
3. หลักการข้อมูลเชื่อมโยง คือ ทุกเอนทิตีต้องมี #URI รหัสเฉพาะของตนเอง
4. หลายเจ้าที่ผลิต URI ของเอนทิตีขึ้นมา อาทิ วิกิข้อมูล หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน สถาบันเกตตี้ สมิธโซเนียน ฯลฯ

5. OCLC Meridian ใช้งานง่ายกว่าการเติมข้อมูลในวิกิข้อมูล มีผู้ดูแลควบคุมความถูกต้องและขอบเขตของ Meridian และ OCLC ยังทำหน้าที่แทนห้องสมุดสมาชิกในการการเสนอแนะ และทดสอบเทคโนโลยีสิ่งก่อดำ แต่เพียงแต่ต้องจ่ายค่าบอกรับสมาชิก
6. URI ได้รับการจัดทำใน #รูปแบบเปิด (open format) อย่าง json-ld, xml, turtle หรือเรียกว่า #serialization ของข้อมูลเชื่อมโยง แพลน SL ลองก้อปปี URI หรือดาวน์โหลด RDF file ไปเปิดที่ JSON-LD Playground
7. สามารถทดลองการใช้งานฟังก์ชันการบริหารเอนทิตีผ่าน BIBFRAME editors เช่น MARVA, Metadata Maker, Sinopia
8. ในมุมมองบรรณารักษศาสตร์ทรัพยากรสารสนเทศ เราคงต้องเปลี่ยนความคิด ทลายความเคยชินในยุค MARC21 แล้วหันมาให้ความสำคัญกับ Access / Relationship / Connection มากกว่า Description
9. เวลากรอก BIBFRAME editor อาจจะรู้สึกตะหงิด ๆ ตัวเองบ้าง ที่มีได้กรอกข้อมูลเมทาเดตา ใส่ value โดยตรงเหมือนแต่ก่อน แต่จะให้ link หรือใช้ auto- suggestion ทดแทน
10. ไวยากรณ์ BIBFRAME (ไวยากรณ์สิ่งก่อดำ triplestore - subject, predicate, object) ยังสำคัญและจำเป็นต่อการจดจำ เพื่อปรับใช้สำหรับการบริหารเอนทิตีที่ปรากฏในระเบียบรายการห้องสมุด

BIBFRAME (Bibliographic Framework Initiative) เป็นแบบจำลองข้อมูลสำหรับคำอธิบายบรรณานุกรมที่ออกแบบมาเพื่อแทนที่มาตรฐาน MARC (Machine-Readable Cataloging) สำหรับข้อมูลบรรณานุกรมในห้องสมุด ได้รับการพัฒนาโดยหอสมุดแห่งชาติเพื่อให้แนวทางที่อิงตามข้อมูลที่เชื่อมโยงและยืดหยุ่นมากขึ้นในการจัดระเบียบและแบ่งปันข้อมูล metadata ของบรรณานุกรม BIBFRAME ใช้เทคโนโลยี Semantic Web ซึ่งช่วยให้สามารถสร้างข้อมูลที่เชื่อมโยงซึ่งสามารถแชร์และใช้งานโดยระบบต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ซึ่งหมายความว่าข้อมูล BIBFRAME สามารถรวมเข้ากับแหล่งข้อมูลอื่นได้ ทำให้ค้นพบและใช้ทรัพยากรของห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น คุณสมบัติหลักอย่างหนึ่งของ BIBFRAME คือความสามารถในการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน เช่น หน่วยงานกับผู้แต่ง หรือระหว่างหนังสือกับหัวเรื่อง สิ่งนี้ช่วยให้สามารถค้นหาและค้นพบทรัพยากรห้องสมุดที่เหมาะสมและแม่นยำยิ่งขึ้น BIBFRAME ยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา และแม้ว่าจะได้รับความสนใจในชุมชนห้องสมุด แต่ก็ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามถือเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาการของมาตรฐานข้อมูล metadata ของห้องสมุด และมีศักยภาพในการปรับปรุงการเข้าถึงและการค้นพบทรัพยากรของห้องสมุดได้อย่างมาก

URI หมายถึง "Uniform Resource Identifier" เป็นสตริงของอักขระที่ระบุตัวทรัพยากรเฉพาะ เช่น หน้าเว็บ ไฟล์ หรือบริการ URI ให้วิธีการระบุตัวและจัดหาทรัพยากรได้อย่างเฉพาะเจาะจงโดยใช้รูปแบบมาตรฐาน

URI ประกอบด้วยสองส่วนหลัก:

Scheme: ระบุโปรโตคอลหรือสคีมาที่ใช้ในการเข้าถึงทรัพยากร

Resource Identifier: ระบุตัวทรัพยากรเฉพาะที่ถูกเข้าถึงหรืออ้างอิง รูปแบบของตัวระบุทรัพยากรขึ้นอยู่กับสคีมาที่ใช้

จากมุมมองทางไวยากรณ์ URI ส่วนใหญ่ตามรูปแบบเดียวกับ URLs ตามที่ระบุใน RFC 3986

๙. ปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมอบรม

-

๑๐. ประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม

: ต่อตนเอง เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการจัดเก็บ ค้นคืน และเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศ

: ต่อหน่วยงาน/มหาวิทยาลัย นำความรู้เรื่อง Linked Data มาดัดแปลงให้เข้ากับระบบแคตตาล็อกของห้องสมุดจากรายการระเบียบข้อมูลแบบคงที่ ให้กลายเป็นเครือข่ายข้อมูลแบบไดนามิกที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งไม่เพียงแต่จะปรับปรุงประสบการณ์ของผู้ใช้เท่านั้น แต่ยังช่วยให้ห้องสมุดมีบทบาทที่สำคัญยิ่งขึ้นใน Data Ecosystem โดยรวม

๑๑. เอกสารหรืออื่นๆ ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม

-

๑๒. สำเนาประกาศนียบัตร/วุฒิบัตร ที่ได้รับจากการฝึกอบรม

มี

๑๓. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

-

ผู้รายงาน

(นางสาวรัชชก ทองขาวขำ)

บรรณารักษ์

วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(อาจารย์ เบญญา หวังมหาพร)

รองผู้อำนวยการศูนย์วิทยบริการ

วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘